

Løgmannsskrivstovan

Løgtingið

Dagfesting: 25. juli 2019
Mál nr.: 0698-226/19
Málsviðgjørt: NF
Eftirkannað: Lógartænastan
dagfestir

Løgtingsmál nr. xx/2019: Uppskot til ríkislógartilmæli um at seta í gildi fyri Føroyar Lov for Færøerne om rettens pleje (Ny retsplejelov)

Uppskot til

Ríkislógartilmæli um at seta í gildi fyri Føroyar

Lov for Færøerne om rettens pleje (Ny retsplejelov)

Mælt verður ríkismyndugleikunum til at seta í gildi fyri Føroyar uppskot til Lov for Færøerne om rettens pleje (Ny retsplejelov), ið er hjálagt sum skjal 1.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsaker til uppskotið

Rættargangslógin fyri Føroyar er rættuliga afturúrsgld, tí lógin er ikki blivin dagførd regluliga seinasta nógvu árin. Talan er ikki einans um smávegis frábrigdi, men um sera umfatandi munir á lóggávuni, sum eru galdandi í Føroyum í mun til í Danmark. Fleiri enn 200 broytingar eru gjørdar í donsku rættargangslógini, sum ikki eru settar í gildi fyri Føroyar. Hetta er sera óheppið, tí Føroya rættur er ein samfeldur partur av tí donsku rættarskipanin, og fleiri dómar skulu roynast í landsrættinum og Hægstarætti. Rættargangslógin er felagsmál, og tí eiga somu reglur at galda innan skipanina, um ikki serlig føroysk viðurskifti gera, at frávik skal gerast.

Landsstýrið hevur seinastu 10 árin fingið nógvur áheitanir frá bæði stjórnarráðum, feløgum, stovnum og einstaklingum um at dagføra reglurnar í rættargangslógini á ymiskum økjum t.d. um varðhald, avbyrging, rættarmekling, innlit, bólkasakarmál, hjásitar, nevningamál, fría rættargongd, saksongdín til Hægstarætt o.a.

Eftir áheitan frá lögmanni setti danski lögmláráðharin í 2017 ein arbeiðsbólk við umboðum frá landsstýrinum, Føroya rætti, Fútanum, Føroya Advokatfelagi, Fróðskaparsetrinum, Ríkisumboðnum, Domstolsstyrelsen, Dommerforeningen og Lögmláráðnum at gera uppskot til ein fullkomna dagføring av rættargangslógini fyri Føroyar. Arbeiðsbólkurin varð liðugur við sína gjøgnumgongd av allari rættargangslógini á sumri 2018. Síðani hevur Lögmláráðið arbeitt við at gera uppskotið liðugt, og nú hevur landsstýrið fingið eitt uppskot til nýggja rættargangslóg fyri Føroyar, sum við hesum ríkislógartilmælinum verður lagt fyri Løgtingið.

1.2. Galdandi lóggáva

Galdandi rættargangslóg fyri Føroyar er danska rættargangslógin, soleiðis sum hon var orðað í *lovbekendtgørelse nr. 148 af 9. marts 2004*. Síðani eru nakrar broytingar gjørdar:

- 1) Lov nr. 529 af 6. juni 2007 (Massemediernes kildebeskyttelse, børnesagkyndige dommere og udenlandske advokater på Færøerne m.v.),
- 2) § 1 í Lov nr. 505 af 12. juni 2009 (Behandling af værgemålssager, ajourføring af regler om advokaters virksomhed, digital-, tele- og videokommunikation, afskaffelse af hæftestraffen m.v.),
- 3) Lov nr. 414 af 9. maj 2011 (Legemsindgreb, advokatvirksomhed),
- 4) Lov nr. 732 af 25. juni 2014 (Indgreb i meddelelshemmeligheden, observation, dataaflæsning, forstyrrelse eller afbrydelse af radio- eller telekommunikation og videoafhøring af børn m.v.),
- 5) § 1 í Lov nr. 1492 af 23. december 2014 (Indførelse af virksomhedspant på Færøerne),
- 6) § 1 í Lov nr. 78 af 27. januar 2016 (Videoafhøring af børn og unge i straffesager, bestemmelser om territorial gyldighed for Færøerne og Grønland m.v.), og
- 7) Lov nr. 428 af 3. maj 2017 (International kompetence i ægteskabssager)

1.3. Endamálið við uppskotinum

Endamálið við lógaruppskotinum er at fáa eina nýggja og dagførda rættargangslóg fyri Føroyar.

Eisini er ætlanin framyvir at hava ein árliga embætismannafund millum landsstýrið og Lögmláráðið, sum skal umrøða aktuellar spurningar viðvíkjandi rættarskipanini í Føroyum, heruppií hvørjar broytingar eiga at verða gjørdar í føroysku rættargangslógini orsakað av framdum broytingum í donsku rættargangslógini ella broytingum í løgtingslógum.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Víst verður til almennu viðmerkingarnar í hjálagda lógaruppskotinum.

Yvirlit yvir mest týðandi broytingarnar:

1) *Nevninga- og dómsmál:*

Í viðgerð í landsrættinum í nevninga- og dómmansmálum fara at luttaka 3 dómárar. Í nevningamálum luttaka 9 nevningar. Í dómmansmálum verður landsrætturin víðkaður við 3 dómsmonnum.

Í viðgerð av borgarligum málum í Føroya rætti kann rætturin í ávísum førum verða settur við 3 dómrum.

Í nevningamálum í Føroya rætti luttaka 3 dómarrar og 6 nevningar, og í dómmansmálum luttaka 1 dómari og 2 dómsmenn. Próvmetingin í nevningamálum fer eisini at kunna kæaast til hægri rætt

2) *Útnevning av sakkønum, trygðarviðurskipti, skjalainnlit o.a.:*

Nærri reglur verða um útnevning av sakkønum dómrum í landsrættinum og í Føroya rætti í einstøkum málum. Ein nýggjur kapittul er um trygðarviðurskiptini við rættin.

Reglurnar um afturlating av hurðum, navnaforboð og samskipti við farteleson o.a. meðan rættarfundur verður hildin eru meira nágreiniligar og víðkaðar.

Nýggjar reglur um innlit í skjøl hjá dómstólunum.

Reglurnar um fyribilsetan av dómrum, teirra framíhjáarbeiði og fráfarin grundað aldur eru orðaðar av nýggjum. Eisini eru reglur um verumáta dómans undir rættarfundinum. Reglurnar um ógegni dómans grundað á at viðkomandi áður hevur viðgjørt málið eru øðrvísi.

3) *Fútin, Føroya Politi og Politiokisráð:*

Starvið hjá Fútanum verður skipað sum eitt politistjórastarv. Fútin og Føroya Politi fara fram yvir at vísa til Ríkispolitiið. Reglurnar um uppgávarnar hjá Føroya Politi verða fluttar yvir í Politilógina, sum ætlanin er seta í gildi fyri Føroyar.

Sett verður eitt Politiokisráð við umboðum fyri Føroya Politi, kommunurnar og landsstýrið. Ráðið skal viðgera lokalar trupulleikar og fremja samstarv millum ymiskar myndugleikar. Lokalnevndin verður avtikin.

4) *Tann óhefti Politiklagumyndugleikin:*

Óhefti Politiklagumyndugleikin fer at viðgera klagur um Føroya Politi (atferðarklagur) og at rannsaka revsimál móti politistarvsfólki hjá Føroya Politi

5) *Felags regur fyri borgarlig mál og revsimál:*

Reglurnar um kunnuggering eru umorðaðar. M.a. verður nú møguligt at brúka telefonkunnuggering. Nágreiniligar reglur um hvussu vitni, sum verða tikin í varðhald, skulu viðfarast.

Parturin um skoðan og meting er nýggjur. Neyvari reglur um hvussu dómur skulu orðast, og nýggjar reglur um at siga dóm í revsimáli.

6) *Borgarligur rættargangur:*

Nýggjar reglur um bólkarrættarmál. Reglur um rættargangsfylltrúar, og eftirlit við teirra virksemini. Nýtt kapittul um rættarseming, og nýggur kapittul um hugverksrættindamál. Dagføring av reglunum um sakarkostnað. Nýggjar reglur um fría rættargongd.

Rættargangsháttur: Umorðingar av reglunum um sakarfyrirreikingina í 1. instansi. Kæru- og klagureglurnar broyttar smávegis. Nýggjur kapittul er um viðgerð av sakum um minni krøv

(smákravssakir). Reglurnar um sakir um hjúnaband, faðirskap og foreldramyndugleika eru orðaðar av nýggjum.

Tvingsilsfulnaður: Nýggjur kapittul um tvingsilsfulnað av foreldramyndugleika. Eisini broyttar reglur um nýtsluveð og beinvegis fútarættargerð.

Fyribils rættartiltøk: Reglurnar um arrest og forboð er umorðaðar. Nýggjur kapittul um próvsikring viðvíkjandi broti á hugverskrættindi.

7) *Revsirættargangur:*

Í revsimálum luttaka dómsmenn í øllum revsimálum, har tað kann verða talan um revsing í 6 mánaðar ella longri. Í einum nevningamáli kann ákærði avgera, at nevningamálið skal viðgerast sum dómmansmál. Nevningamál kunnu kærast til landsrættin, har málið av nýggjum verður viðgjørt við luttøku av nevningum; kæran kann eisini fevna um skuldarspurningin.

Nágreiniligar reglur um ákæruafturtøku, og freistir fyri nær ákæra kann reisast.

Nágreiniligar reglur um verjan í einum revsimáli. Reglur um advokathjálpi til órættaða eru víðkaðar, og tað eru reglur um at geva órættaða fráboðan um viðurskifti hjá brotsmanninum.

8) *Sakargransking, tvingsilsinntriv o.a.*

Reglurnar um yvirhoyring politianna eru broyttar og víðkaðar. Reglur eru undir hvørjum treytum tað kunnu setast tiltøk í verk fyri at skunda undir einhvønn at fremja ella halda fram við einum lógarbroti.

Reglurnar um rættarverjuvarðhaldsfongsling eru víðkaðar í ávísum førum – serliga í samband við kynsbrotsverk. Reglurnar um avbygging í fongslu eru herdar, og reglurnar um rannsókn og inndrátt eru broyttar.

Nýggjur partur um onnur onnur sakargranskingartiltøk, m.a. fotografering av skuldsetta, fráboðan um viðurskifti hjá skuldsetta og um inntriv móttvegis persónum undir 15 ár.

9) *Ákæra og dómsviðgerð í 1. instansi.*

Reglurnar eru sum heild umorðaðar.

10) *Ábyrgd landsstýrismanna*

Nýggjur kapittul er um rættargangsreglurnar fyri viðgerð av sakum móti landsstýrismönnum um viðskifti í sambandi við teirra embætisfærslu.

1.5. Ummæli og ummælisskjal

Uppskotið hevur verið sent til ummælis hjá: Almannamálaráðnum, Heilsu- og innlendismálaráðnum, Mentamálaráðnum, Uttanríkis- og vinnumálaráðnum, Fiskimálaráðnum, Samferðslumálaráðnum, Fíggjarmálaráðnum, Føroya rætti, Føroya landfúta, Kriminalforsorgini, Ríkisumboðnum, Fróðskaparsetrinum, TAKS, Dátueftirlitinum, Gjaldstovuni, Almannaferkinum, Familjufyrisingini, Barnaverndarstovuni, Brúkarumboðnum, Sjóvinnustýrinum, Umhvørvisstovuni, Vinnustovninum, Føroya

Kommunufelag, MEGD - Meginfelag teirra ið bera brek í Føroyum, Føroya advokatfelag, Føroya politistafelag, Amnesty International Føroya deild, Vinnuhúsið og Føroysk Miðlafólk.

Lógaruppskotið hevur eisini ligið alment frammi á heimasíðuni hjá Løgmannsskrivstovuni.

Ummæli er komið frá

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Mett verður ikki at lógin hevur við sær fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur, heruppi meirútreiðslur fyri ríkismyndugleikar

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Mett verður ikki at lógin hevur við sær stórvegis umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur, tó so at kommunurnar skulu luttaka í nýggja Politioðkisráðnum. Fyri virkseimið hjá Føroya rætti er talan um fleiri nýggjar reglur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Lógaruppskotið hevur ongar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Lógaruppskotið hevur ongar avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Lógaruppskotið hevur ikki fíggjarligar, umsitingarligar ella umhvørvisligar avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Lógaruppskotið hevur ávísar umsitingarligar avleiðingar fyri tey sum starvast í rættarskipanini, tvs. advokatar, ákæruvaldið og politistar.

Eisini er rætturin at fáa hjásita víðkaður, og rættarstöðan hjá órættaða í fleiri forum betra.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Tað eru ikki millumtjóðasáttmálar á hesum økinum, ið lógaruppskotið fevnir um, sum Føroyar hava skyldu at fylgja.

Uppskotið hefur tí ekki figgjarligar, umsitingarligar, umhvorvisligar ella aðrar avleiðingar grundað á skyldur í millumtjóðasáttmála.

2.8. Tvörgangandi millumtjóðasáttmálar

Uppskotið er ekki í ósamsvar við Hoyvíkssáttmálan, og stuðlar í fleiri förum undir ásetingar í Sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek, og Evropeiska mannarættindasáttmálan, EMRS. T.d. rætt til tolk undir rættarviðgerð, reglur sum hava til endamál at stytta saksviðgerðartíðin, kæra í nevningamálum fer eisini at fevna um skuldarspurningin (próvdømingina)

Uppskotið hefur tí ekki figgjarligar, umsitingarligar, umhvorvisligar ella aðrar avleiðingar grundað á skyldur í millumtjóðasáttmála. Sí eisini viðmerkingarnar í hjálagda uppskoti, skjal 1.

2.9. Markaforðingar

Markaforðingar eru lógir, almennar reglur og siðvenjur, ið tarna flytføri hjá tí einstaka ella móguleikanum hjá fyrirøkum at virka um landamørk í Norðurlöndum.

Marknaforðingar koma vanliga av, at lóggávan í löndunum kring okkum og okkara lóggáva ikki eru samskipaðar. eru skipanirnar í löndunum ikki samskipaðar, kunnu verða krøv í lóggávuni, sum hava við sær óhepnar og ótilætlaðar avleiðingar.

Tað verður mett, at lógaruppskotið ikki elvir til nýggjar marknaforðingar. Uppskotið hefur tikið atlit at t.d. foreldramyndugleikamál skulu kunna viðgerast og útinast í øllum ríkinum.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantheimildir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið hefur ikki nýggjar ásetingar um revsing, fyrisitingarligar sektir, pantheimildir ella onnur størri inntriv.

2.11. Skattir og avgjöld

Lógaruppskotið hefur ongar ásetingar um skatt ella avgjöld.

2.12. Gjöld

Lógaruppskotið hefur ongar ásetingar um gjöld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Lógaruppskotið leggur ikki aðrar skyldur á fólk, so sum upplýsingarskyldu, skrásetingarskyldu ella t.d. krøv um loyvi, enn tað sum er galdandi í dag.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Lógaruppskotið gevur í fleiri förum lögmláráðharranum heimild at áseta nærri reglur um ymisk viðurskipti.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið gevur í ávísu færum politinum slíkar heimildir. Heimildir er tó nágreiniliga skipað og ásett er nær og undir hvörjum treytum hetta kann verða gjört.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Fylgibroytingar í aðrari lóggávu

Neyðugt verður at gera fleiri fylgibroytingar í aðrari lóggávu orsakað av lógaruppskötinum. Hetta er tí, at tað í fleiri lótingslógum og øðrum rættarreglum verður víst til ásetingar í rættargangslógini. Tá nýggj rættargangslóg er samtykt, er neyðugt at rætta og dagføra allar tilvísingar í øðrum lógum. Uppskot um fylgibroytingar verður lagt fyri Løgtingið samtundis sum hetta lógaruppskotið.

Tey 17 Heimsmálini hjá ST fyri burðadyggari menning.

Uppskotið kemur undir høvuðsmál nr. 16 í Heimsmálunum, sum er um *Frið, rættvísi og sterkar stovnar*. Endamálið er at virka fyri friðsomum og inkluderandi samfeløgum, at útvega øllum atgongd til rættartrygd og byggja munagóðar, ábyrgar og inkluderandi stovnar á øllum økjum.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskötinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar/rikismyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Vel Ja ella Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Ja	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

Viðvíkjandi serligu viðmerkingunum til tær einstøku greinirnar verður víst til viðmerkingarnar í lógaruppskötinum, sum er hjálagt sjum skjal 1.

Lógin skal ætlandi koma í gildi 1. januar 2021.

Hjálagt skjal:

Skjal 1. Forslag til Lov for Færøerne om rettens pleje (Ny retsplejelov)

Løgmannsskrivstovan, dagfesting.

Aksel V. Johannesen
løgmaður

/ Marjun Hanusardóttir